

Grundloven: Pynte- eller brugsgenstand?

CHRISTIAN
HARLANG

OLE
ESPERSEN

Danmark har
en grundlov
for meget af navn
og for lidt af gavn

Ole Espersen er dr.jur., Christian Harlang er advokat, bl.a. for sagsøgerne i grundlovssagen om Irakkrigen

DET ER DET danske demokratis vigtigste dokument, som vi i dag fejrer. Grundloven er, ligesom andre landes forfatninger, rammen om folkestyret. Den fordele magten mellem politikerne og folket, der har grundlæggende rettigheder, som et flertal i Folketinget ikke kan ophæve. Det gælder f.eks. frihedsrettighederne i form af f.eks. den personlige frihed, privatlivets fred og ytringsfriheden. Et flertal i Folketinget kan heller ikke ændre det, der står i grundloven om, at den dømmende magt er hos domstolene. Et forsøg herpå (den såkaldte Tvindlov) blev i 1999 underkendt af Højesteret som grundlovsstridigt.

Borgernes rettigheder står i forbindelse med grundrettigheder, som navnlig kendes i FN's verdenserklæring om menneskerettigheder, der til december har 60-års fødselsdag, og den europæiske menneskerettighedskonvention, der ved lov er gjort til en del af dansk ret.

Grundloven er vedtaget gennem en meget omhyggelig demokratisk proces ved en folkeafstemning. De politikere, der vælges for højst fire år ad gangen, er givet ret til at vedtage almindelige love, men de kan ikke ophæve eller ændre grundloven. Det kan kun 'folket', således som det skete sidst i 1953.

Behovet for borgernes rettigheds-sikring og begrænsninger i regerings og folketingsflertals muligheder går som idé tilbage til i hvert fald 1700-tallet og er

bl.a. af den engelske samfundsfilosof, der levede, da vi fik grundloven, John Stuart Mill, beskrevet således:

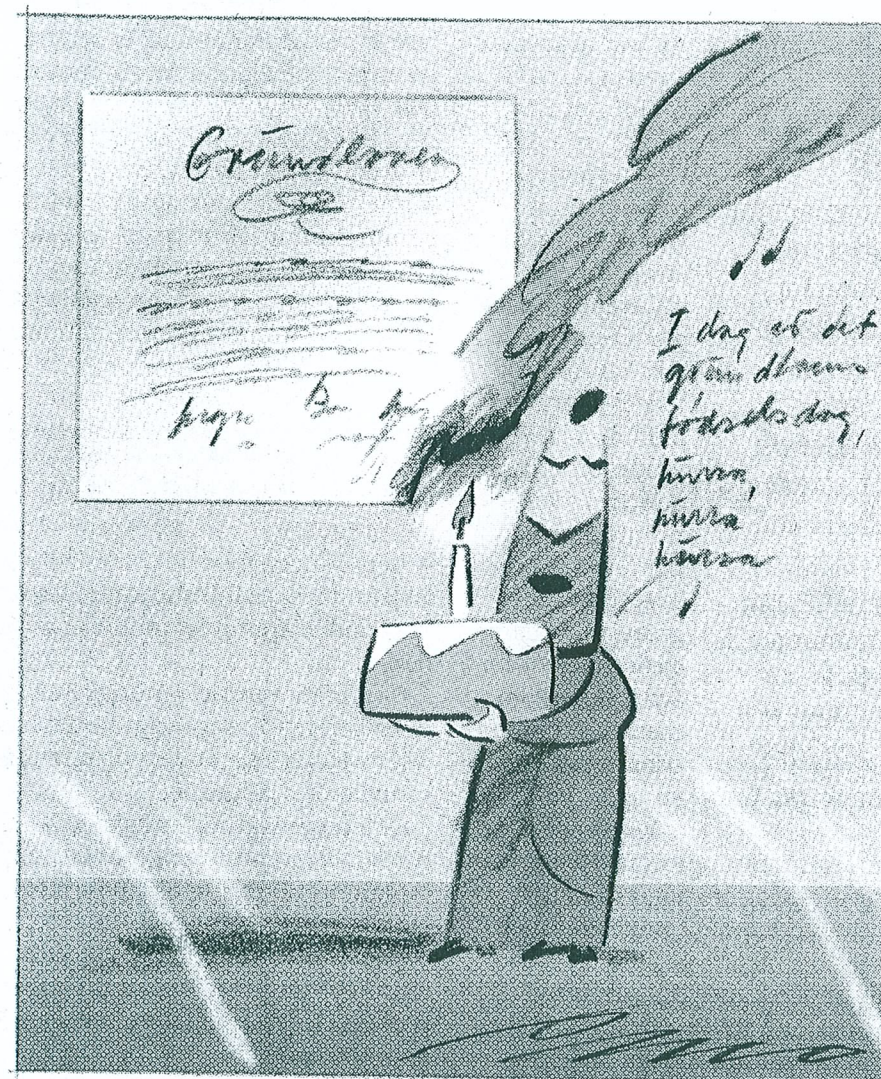
»Forfatningen er et middel, der skal sikre, at de herskende ikke misbruger deres magt.«

I vor verden er der en basal tro på nødvendigheden af dette middel. Når der i tidligere diktaturstater indføres demokrati, som for eksempel i de tidligere Øst-bloklønde eller i lande uden for Europa, er etablering af forfatning da også fra Vestens side ofte et krav for at indlede et tættere samarbejde.

Vendes blikket mod os selv, kan vi desværre konstatere, at selvkritik ikke er en særlig udbredt egenskab blandt de fleste af festtalerne på en grundlovsdag.

SOM JURISTER, der i mange år i teoretisk og praktisk sammenhæng har arbejdet med grundloven, mener vi, at der er to alvorlige hovedproblemer, som trænger til en reel debat:

Beskyttelsen af individets retssikkerhed trænges tilbage, og individets muligheder for at anvende grundloven som et reelt demokratiredskab opleves ofte som utilstrækkelige. Den nuværende regering med dens folketingsflertal går gerne baglæns, når det drejer sig om udbygningen af individets rettigheder. Dette er uhyggeligt nemt med den nuværende svage grundlov og uvilje til reel diskussion om

Tegning: Per Marquard Otzen

forholdet grundlov, stat og borger. Regeringen har således besluttet ikke at tiltræde en ny europæisk konvention om forbud mod diskrimination.

Konventionen pålægger medlemslandene at sikre borgerne mod enhver diskrimination baseret på køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national og social oprindelse, tilknytning til en minoritet, ejendomsforhold, fødsel eller andre former for status.

Den nugældende konvention indeholder kun et forbud mod diskrimination vedrørende de rettigheder, der er nævnt i selve konventionen, men ikke mod diskrimination i al almindelighed. Regeringen har tilsyneladende også, efter krav fra Dansk Folkeparti, opgivet at foreslå en lov om et ligebehandlingsnævn, hvilket der ellers er stærkt behov for den nuværende ret forvirrende situation vedrørende behandlingsorganer taget i betragtning. Det er meget vigtigt, at Danmark ratificerer den nyligt vedtagne FN-konvention om handikappedes rettigheder. Men om dette sker, ved vi endnu ikke.

Hvad vi derimod ved er, at regeringen, og formentlig et folketingsflertal, næppe vil ratificere en ellers meget vigtig FN-konvention – nemlig en konvention, der skal søge at hindre de utallige regeringsarrangerede forsvindinger af politiske modstandere.